

occulta, contrahat ex circumstantia loci sacri, in quo facta est, formalem malitiam sacrilegii; ideo enim hoc, quia formalitas sacrilegii afficit pollutionem ut culpam, quæ cum imbibat omnem malitiam formalem, etiam sibi adjacentem sive publica sit, sive occulta, ideo quatenus facta in loco sacro, est sacrilega, licet occulta. E contra pollutio, seu violatio Ecclesiæ, est quidem veluti macula quodammodo in ipsam resultans, sed à jure alligata certis criminibus in ea commissis, & ab his insurgens in publicam pœnam delinquentis, ut nempe hic reflectens ad maculam, quæ per talia perpetrantem in ipsammet Ecclesiam inducitur, ad confusionem, ac dedecus resultans committenti, si vel palam ea committat, vel commissa publicentur, caveat ab iis perpetrandis, aut de aliquo à se perpetrato magis erubescat, & doleat. Jam vero notum omnibus est, Ecclesiam non infligere pœnam, seu pœnitentiam publicam, nisi ob delictum publicum, & per consequens Ecclesia polluta dici non debet ob pollutionem occultam.

M E N S E J U L I I.

CAS. I. **M**ulier pessima, ut Confessarium ad inhonestum sui amorem provocet, plura obscena ei narrat in Confessione. Q. an hæc cadant sub sigillo; an vero possit extra Confessionem mulier corripi, ut à Confessariis sollicitandis desistat?

Respondeo cum distinctione. Vel talis mulier narrat tantum hujusmodi obscena, eaque ex hoc solo fine, ut Confessarium provocet ad inhonestum sui amorem; & in hoc casu ista non cadere sub sigillo, sed posse extra Confessionem mulierem corripi, &c. Vel etiam narrat alia peccata, omnia quæ ordinat ad Confessionem Sacramentalem, & tunc dico, ista omnia cadere sub sigillo, & mulierem non posse corripi extra Confessionem. Ratio 1. part. est, quia in eo casu illa narratio non est Confessio, sed mera sollicitatio, & provocatio ad inhonestum sui amorem, circa quam non tenetur Confessarius ad sigillum, ac proinde eam celare non obligatur, sed jure potest sollicitantem, ac provocantem objurgare, & corripere, ut à Confessariis sollicitandis desistat. Graffius decis. Aurg. lib. 1. cap. 23. num. 18. Ratio secundæ partis est, quia in hoc alio casu est Confessio, quantumvis mala, & sacrilega, omniaque ordinata sunt ad Confessionem. Propterea, cum ea omnia, quæ cadunt sub Confessione, & ad Confessionem ordinantur, cadant sub sigillo, hinc fit, quod extra Confessionem nequeat mulier corripi, etiam ad hunc finem, ut illa à Confessariis sollicitandis desistat.

CAS. II. Novit Confessarius ex Confessione, mulierem quamdam esse valde proclivem ad venerea; unde post tres dies eam convenit domi, eamdemque sollicitat. Q. an sit denuntiandus.

Resp. neg. Ratio est, quia licet Confessarius, ex auditu in Confessione talis mulieris motivum sumat eamdem sollicitandi, & sic abutatur notitia habita in actuali Confessione ejusdem; tamen non verificatur sive physice, sive moraliter, quod eamdem sollicitet in actu Sacramentalis Confessionis, neque immediate post, neque &c. cum lapsus interjacens trium dierum, nedum physicam, verum etiam moralem interruptionem inducat. Et propterea si nihil tali mulieri dixit, uti supponitur, in actu Sacramentalis Confessionis,

neque immediate ante, neque immediate post, dicendum, quod minime sit denuntiandus. Puteob. de Pœnit. q. 5. art. 9. num. 23. circa fin.

CAS. III. Franciscus renuntiavit jurejurando hæreditati Patris; eo tamen mortuo, filii Francisci in eam succedere contendunt. Q. an juste. Respondeo affirmative. Ratio est, quia obligatio patris mere personalis & ab ipso voluntarie assumpta, non transit in filios, neque hi illi stare tenentur, ut tradunt DD. comm. Jam vero talis erat Francisci obligatio, ab eo contracta per juramentum de renuntiando hæreditati paternæ: propterea cum filii nulla lege adigantur stare renuntiationi factæ à Francisco respectivo eorum patre, scilicet, non ex vi juramenti, quo ille semetipsum obligavit, eo quia hæc fuit mera illius obligatio personalis, quæ proinde non transit in ipsos; neque ratione contractus, eo quia etiam Franciscus cessante juramento, de jure communi non tenebatur abdicare à se hæreditatem, ejusque dominium transferre in renuntiatarium; hinc fit, quod mortuo Francisco, filii ejusdem superstites juste in eam succedere contendunt. Sanchez, lib. 30. Moral. cap. 23. Sayrus in Clav. Reg. lib. 5. cap. 6. quæst. 4. Sotus de Just. & Jur. lib. 8. quæst. 2. art. 2. col. 4. Graffius Decis. Aur. part. 1. lib. 2. cap. 18. quidquid in contrarium dicant Molina tom. 3. tr. 20. disp. 579. num. 4. & Layman lib. 3. tract. 5. cap. 7. num. 1. vers. Tertiam. Nam juramentum Patris non tollit jus filii adeundi hæreditatem l. *quamvis patrum* de Pactis in 6.

M E N S E A U G U S T I.

CAS. I. **E**t si Titius prævideat, quod se inebriando blasphemabit, etiam hæreticaliter; se inebriat, ac in ebrietate hæreticaliter blasphemat. Q. an istæ hæreticales blasphemæ sint reservatæ?

Respondeo negative cum P. Mansio de Casib. Reserv. part. 1. quæst. 2. cas. 1. num. 22. & seq. aliisque comm. Ratio est, quia hujusmodi blasphemæ, à Titio in ebrietate prolatae, proprie non sunt veræ, ac formales blasphemæ, sed tantum materiales; nec in se ullam habent propriam formalem malitiam, cum non proferantur à Titio quatenus homo est, ac rationalis, sed præcisè continent malitiam suæ causæ, in qua sola sunt voluntariæ. Hinc cum ad rationem casus reservari sit necesse, quod sit peccatum, & quidem formale, ideoque quod in se continet propriam formalem malitiam; dicendum, blasphemias hæreticales à Titio in ebrietate prolatae, non esse reservatas. Nec refert, quod Titius eas præviderit in ebrietate secuturas, & hoc non obstante, se inebriaverit; id enim probat affectum, & inclinationem ad illas, easque fuisse volitas in causa. Ast quia reservatio non est quoad hujusmodi affectum, & inclinationem, ac volitionem in causa, sed quoad ipsam formalem blasphemiam hæreticalem; ideo quia in se tales non sunt blasphemæ hæreticales à Titio in ebrietate prolatae, istæ non sunt reservatæ: reservatio namque in hoc imitatur legem pœnalem; quod sicut pœna non incurritur, nisi quis probetur reus, atque adeo nisi probetur delictum, & quidem commissum, prout cadit sub tali pœna; ita idem valet de peccato, ut cadat sub reservatione: præcipue cum forum internum nitatur veritati, & non meris præsumptionibus, ut forum externum. Neque oppositum evincit paritas de homicidio voluntario, quod licet volitum in cau-

causa, puta in propinatione veneni, ex quo sequitur mors, in gravi percussione prægnantis, unde sequitur abortus &c. adhuc est reservatum, ut inter alios tradit Girib. de Sacram. Pœnit. cap. 15. dub. 4. §. 5. Disparitas enim est, quia homicidium volitum ex. gr. in propinatione veneni, est volitum in causa proxima, non vero in remota, sicuti sunt blasphemix prævisæ secururæ in ebrietate. Hinc sicuti si quis prævideat, quod se inebriando aliquem occidet; si se inebriet, ac ebrius aliquem occidat, per eundem Giribaldum ibidem n. 57. tale homicidium in eo casu non est reservatum, etsi prævisum, quia tunc est voluntarium solum in causa remota: ita neque sunt reservatæ blasphemix prævisæ secururæ in ebrietate, ob eandem rationem.

CAS. II. Occidit Sejus Clericum, sed occulte. Q. an Jubilæi tempore tum possit absolvi à peccato, & excommunicatione, cum etiam dispensari ab irregularitate?

Respondeo, quamvis resolutio huiusmodi casuum proprie pendeat à tenore peculiari indulti, quod occasione Jubilæi publicatur; nihilominus, attentis facultatibus, quæ tali occasione regulariter conceduntur; dico, Sejum absolvi posse, tum ab excommunicatione, cum à peccato; non sic vero dispensari ab irregularitate. Ratio utriusque partis ex eo desumitur, quod huiusmodi occasione conceditur quidem facultas absolventi à casibus, & censuris, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, dempto crimine complicitis in peccato turpi contra sextum, ac crimine hæresis formalis externæ; concedi vero nequaquam solet facultas eam dispensandi, saltem in præfata irregularitate; ut aperte colligi potest ex indultis, talibus in occasionibus hætenus publicatis. Neque dicas cum Soto in 4. dist. 22. q. 3. Salmanticensibus, & aliis, quos refert de Ligorio de Pœnit. cap. 1. num. 537. circa fin. irregularitates ex delicto habere rationem censuræ, ac proinde Sejum posse etiam dispensari occasione Jubilæi ab irregularitate contracta ob occisionem Clerici. Contra enim, nego assumptum, nempe quod irregularitas ex delicto habeat rationem censuræ; nam Innocentius III. cap. 20. de verb. Signif. *Quærenti*, inquit, *quid per censuram Ecclesiasticam debeat intelligi; respondemus, quod per eam non solum Interdicti, sed Suspensionis, & Excommunicationis sententia valeat intelligi. Ubi ly valeat idem significat ac debeat*, ut responsio sit interrogationi correspondens, & sic cum Pontifex nullam Irregularitatis ex delicto ibi faciat mentionem; signum evidens est, hanc proprie non esse censuram; nam secus, cum ibi recenseat species censurarum, etiam hanc expressisset. Accedit censuram de primario ferri, ut pœnam medicinalem, ac ordinari ad corrigendos Fideles, ut respiciant, & caveant delicta in futurum. E contra irregularitas, etiam ex delicto, non est pœna medicinalis, sed inhabilitas, nec ordinatur ad corrigendos &c. sed apponitur tamquam impedimentum canonicum, de quo Ecclesia non est adeo sollicita, quod removeatur ab impedito; immo etiamsi hic multoties illud removeat, hoc non obstant, pluries negat ei ejusmodi remotionem. Denique censura aufertur per absolutionem, irregularitas vero per dispensationem, & cui conceditur facultas, ut absolvatur à censuris, ex stilo Rom. Curix non censetur concessa facultas, ut dispensetur ab irregularitate, nisi fiat hujus expressa mentio, ut testatur, ac tradit D. Carolus Borrom.

in

in instructione apud P. Antoine de Censur. cap. 5. versus fin. Unde inferitur, quod etsi Sejus possit occasione Jubilæi absolvi ab excommunicatione, & à peccato, per dictam occisionem contractis, non sic tamen dispensari ab irregularitate.

CAS. III. Potest Sempronius solvere integrum debitum; at quia ex pecunia percipit aliquod emolumentum, vult solvere tantum per partes. Q. an Confessarius hoc non obstante debeat illum absolvere?

Resp. per se loquendo, negative, nisi interveniat Creditoris consensus; immo debere illum inabsolutum dimittere. Ratio est, quia semel ac in eo supponitur possibilitas solvendi integrum debitum, & jam lapsum esse terminum integræ solutioni præfixum, statim urget præceptum nihil retinendi de alieno, & per consequens, totum solvendi, quod alteri debetur: id ipsum clamat ipsamet dies præfixa, interpellans pro solutione, adæquata debito; & omnia jura injustæ detentionis arguunt debitæ integræ solutioni aliquid detrahentem; totum namque quod detinetur, detinetur contra jus naturale divinum, & contra justitiam postulantem æqualitatem. Unde fit, quod Sempronius volens tunc solvere non in totum, sed per partes, unam scilicet partem debiti hoc mense; aliam alio, & sic successive usque ad totalem solutionem, habeatur ut violator justitiæ commutativæ, ut fractor legis naturalis divinæ, cæterarumque legum, & tamquam voluntarie persistens in actuali peccato, communi suffragio reputatur indispositus pro Absolutione, adeoque indignus, qui absolvatur, & positive dignus qui dimittatur inabsolutus, ut videre est apud Giribaldum de Restit. cap. 5. dub. 4. num. 30. ac Bartholomæum à S. Fausto de Rest. in Gen. disp. 4. quæst. 202. Neque illi suffragatur ea causalis, *quia ex pecunia percipit aliquod emolumentum*: nam ultra quam quod æquum non est, ut quis ex alieno ditescat, si talis ratio sufficeret ad justificandam detentionem pecuniæ, vel alterius rei alienæ, dici etiam posset, licere furi ob idem motivum penes se retinere ad temptus notabile magnam portionem pecuniæ alteri furatæ, eidemque sufficere, quod restituat per partes: quod quam alienum sit à veritate, nemo non videt; ideoque neque licere Sempronio potenti simul solvere totum ac integrum debitum. Dixi tamen ab initio *per se loquendo*; nam per accidens, & signanter *si interveniat Creditoris consensus*, vel expressus, vel tacitus; id posse licite fieri à Sempronio, minime inficior: quemadmodum enim potest Creditor ipsi absolute debitum remittere, & condonare; ita certum est, quod illi potest etiam permittere, ut paulatim solvat per partes: sicuti etiam id Sempronio liceret, casu quo, simul solvendo integrum debitum, subesset damno valde notabili; & viceversa illud solvendo per partes; Creditor nullum, vel modicum damnum sentiret, ut passim monent DD. At eo tunc censeretur moraliter impotens simul solvere, cujus oppositum supponitur in casu de Sempronio: quem propterea dixi nec debere, nec posse per se loquendo absolvi, sed dimittendum inabsolutum, saltem ni doleat ex corde, se hætenus integre non persolvisse, & statuatur, ac firmiter proponatur, quam primum per integrum solvere.

Rrr

MEN-

CAS. I. **O**B non impletum præceptum Paschale Gneus fuit publice interdictus. Q. an ab hac censura possit absolvi occasione Jubilæi?

Resp. regulariter non posse ab ea absolvi, saltem si intra tempus præscriptum, quod solet esse duarum hebdomadarum, non compareat coram Ordinario, seque promptum exhibeat ad ejus, & Ecclesiæ mandatis obtemperandum. Ratio est, quia non nisi sub hac conditione solet concedi facultas absolvendi hujusmodi delinquentes, ut colligi potest ex Indultis Jubileorum præcedentium, immo SS. D. N. Clemens Papa XIII. feliciter regnans in indulto Jubilæi ab ipso concessi anno præterito positive expressit, se aliter non concedere hujusmodi facultatem. Ergo nisi Gneus id præstet, ab hac censura nequit absolvi occasione Jubilæi; facultas namque sub tali conditione concessa (ut recte ait Viva de Jubil. qu. 10. art. 2. num. 7.) conditione non purificata, minime conceditur, & sic Absolutio non subsistit; ideoque etiam Gneus aliter nequit absolvi à tali censura.

CAS. II. Ad excipiendam Confessionem constituti in proximo mortis periculo contemporanee adveniunt Parochus, & alius simplex Sacerdos. Q. an sit necesse, quod hic cedat locum Parocho, ut valida, ac licita sit Absolutio?

Resp. probabilius esse quod sic. Ratio est, quia simplici Sacerdoti videtur solum concessa facultas absolvendi in casu extremæ necessitatis, quando nempe deest copia Sacerdotis tum ordinarii, cum delegati; & aliunde imminet Pœnitenti periculum, quod decedat inabsolutus. Fundamentum desumitur ex eodem cap. 7. sessionis 14. Tridentini, unde adversarii pertrahunt suum. Ibi enim Concilium expresse dicit, pie semper in Ecclesia Dei custoditum fuisse, ut in articulo mortis nulla sit reservatio, ne hac ipsa occasione aliquis pereat: atque ideo omnes Sacerdotes posse absolvere quoslibet Pœnitentes à quibusvis peccatis, & censuris. Quo posito, sic dissero: Si in Ecclesia Dei id semper custoditum fuit, Concilium ibi quoad hoc non statuit jus novum, sed solum declarat, & approbat antiquum, seu antiquam consuetudinem; nam secus antea id custoditum non fuisset, prout asserit Concilium. Sed jus antiquum, seu antiqua consuetudo erat, quod simplici Sacerdoti solum intelligeretur concessa facultas absolvendi in casu extremæ necessitatis, quando nempe deerat copia tum Parochi, seu Sacerdotis ordinarii, cum Sacerdotis delegati; & quidem imminente Pœnitentis periculo, ne inabsolutus decederet, seu ea in occasione periret, ut constat ex can. Presbyteri 26. quæst. 6. & cap. inter cunctas §. incendarii de Privileg. & ex aliis textibus antiquis: Ergo etiam nunc talis est intentio Tridentini; ac per consequens necesse est, quod simplex Sacerdos cedat locum Parocho, ut valida, ac licita sit Absolutio. Addo, Concilium dicere, omnes Sacerdotes, posse &c. ne hac occasione aliquis pereat. Sed quando adest Parochus, non intervenit tale periculum, quia præsto est Parochus; ergo &c. Secundo per ly omnes Sacerdotes, probabilius à Concilio ibi non comprehenduntur Sacerdotes simplices, ut adnotant plures DD.

in-

inter quos Fagnanus in cap. Non est vobis de Sponsalib. num. 1. & 4. Sed soli Sacerdotes ordinarii, & delegati; quod colligunt, tum ex iis, quæ præcedunt in eodem cap. 7., tum ex aperto Decreto S. Congregationis Concilii ibidem relato à Fagnano hisce terminis: *Caput 7. Tridentini de casuum reservatione referendum est ad eos Sacerdotes, qui habent ordinariam, vel delegatam potestatem.* Ergo &c. At dices: A quo ergo simplices Sacerdotes habent potestatem, saltem in extrema necessitate, absolvendi, ne tunc aliquis pereat? Respondeo, eos illam habere à præfato Can. Presbyteri, & aliis Canonibus antiquis. Propterea cum horum tenore nec in articulo mortis possent absolvere in præsentia Parochi, ut supra dictum est; ideo &c. Hinc Catechismus Romanus de Pœnit. §. 55. ait, Concilium docere, quemlibet Sacerdotem posse absolvere ab omni peccato, & censura, si mortis periculum imminet, & proprii Sacerdotis facultas non datur. Et Rituale Romanum de Sacram. Pœnitent. sub init. Si periculum mortis imminet, approbatusque desit Confessarius, quilibet Sacerdos potest à quibuscumque censuris, ac peccatis absolvere. Moneo hic tamen, quod si simplex Sacerdos, inscius de proximo Parochi adventu, Confessionem constituti in proximo mortis periculo jam excipere cœpisset, tunc etiam adveniente Parocho prosequi posset; tum quia iudicium jam cœptum debet compleri; tum quia non est gravandus Pœnitens duobus in casu eadem sua peccata confiteri.

CAS. III. Emit quidam à Rustico argentum pollubrum cum aliquo dubio, an esset venditoris. Ast quia hic juramento affirmavit suum esse, stante ignorantia facti, complevit emptionem contractum. Nunc certo detectum est, quod pollubrum erat alienum. Q. an possit hoc emptor reddere venditori, recuperando pretium solutum, an vero teneatur pollubrum restituere domino, si pretium facile nequeat recuperare.

Respondeo cum Giribaldo de Rest. cap. 1. dub. 2. & aliis quampluribus, quod si aliter nequeat pretium à se solutum non nisi cum magna difficultate recuperare, potest emptor rescindere contractum, & pollubrum reddere venditori, sic recuperando pretium à se solutum. Ratio est, quia ipse non tenetur damnum pati, ut server rem domino; sed potest jus suum prosequi, hanc reponendo in statu, in quo erat, rescindendo contractum; si enim dominus jus habet ad suum pollubrum, etiam hic habet jus ad pretium à se solutum; & si dominus non recuperat suum pollubrum in manu Rustici repositum, respectu reponentis; id est per accidens, ac ex sola malitia ipsius Rustici, cum ille mere intendat contractum rescindere, & suum pretium recuperare: uno verbo, est damnum alterius, cui obviare non tenetur, & mere permittit, ut semetipsum server indemnem, quod licitum esse, omnia jura clamant, cum naturale sit prius sibi consulere, ac rebus propriis, quam alienis. Vide Alphonsum de Ligorio de Rest. dub. 2. num. 569.

Rrr 2

MEN-

MENSE OCTOBRIS.
CAS. I. Quidam honorem alteri abstulit per contumeliam, convitium, ac improperium; deinde taliter affectum benigne, & amicabilem tractavit. Q. an iste modus resarciendi honorem læsum sit sufficienter satisfactorius.

Respondeo cum distinctione. Vel agitur de superiore, qui inhonoravit inferiorem: Vel de inferiore, qui inhonoravit superiorem: Vel denique de æquali, qui inhonoravit æqualem. Si primum; dico, talem modum resarciendi honorem læsum, esse sufficienter satisfactorium; quia licet etiam superior quando juste offendit inferiorem, debeat reparare offensam; modus tamen hujus reparationis talis esse debet, ut nec deprimatur dignitas, nec imminuatur auctoritas, nec gradus, aut conditio vilescat: præcipue cum satisfactio, quæcumque in se sit, in hoc casu, ex diverso respectivo statu, & conditione personarum augmentum recipiat. Hinc si Prælatum subditum, Princeps vassallum, pater filium, dominus servum offendit, non est ab his facienda veniæ petitio (idem dic de valde nobili respectu plebæ) quia hæc esset eidem subjectio contra naturæ ordinem, ut ait Stephanus à S. Gregorio de Restit. in Practic. cap. 12. num. 49. sed sufficit, eisdem exhibere extraordinaria signa honoris, & benevolentiae, quæ nempe similibus personis exhiberi non solent; cujusmodi plane sunt, benigne, & amicabilem tractare, honorifice consalutare, aut quid simile; ut tradit etiam Valerius Reginaldus, Praxis. t. 1. lib. 10. de Restit. n. 355. quod est conforme monito relicto superioribus in Regula à D. August. hisce verbis: *Si vos modum excessisse sentitis, non à vobis exigitur ut à vobis subditis veniam postuletis, ne apud eos, quos oportet esse subjectos, dum nimium servatur humilitas, regendi frangatur auctoritas.* Si secundum; dico, prædictum modum non esse sufficienter satisfactorium, ob rationem oppositam, propter magnam disparitatem inter offensorem, & offensum; ideoque quid plus requiri cum proportionem ad qualitatem inhonorationis, & excellentiam, seu majoritatem personæ offensæ. Hinc communis est Doctorum sententia, requiri in casu petitionem veniæ, si in id offensus consentiat; & etiam quid plus, quod necessarium prudenter reputetur pro integra restitutione. Notant tamen Cajetanus, Molina, Covarrubias, & alii quamplures apud relatam à S. Gregorio n. 50. non esse necessariam veniæ petitionem quando iudicio viri prudentis honor alio modo restituitur. Si tertium; dico pariter, non sufficere dictum modum satisfactorium, sed ulterius requiri petitionem veniæ; immo, si inhonoratio fuit admodum gravis, venia petenda est flexis genibus, ut satisfactio sit adæquata; ut cum S. Antonino, Salmanticensibus, & aliis tradit de Ligorio.

CAS. II. Sejus furatus est aliquot oves jan tonsas Cajo; deinde ex nova lana lucratus est multum. Q. an teneatur restituere domino etiam hoc multum, acquisitum ex lana.

Resp. affirmare Rebellum de Just. part. 1. lib. 2. quæst. 4. num. 2. & alios non paucos, inquentes, lanam istam esse fructum naturalem. Ast negat Pharaonius de Restit. sess. 29. cas. 32. cum aliis, eo quia hujusmodi lana numeratur inter fructus industriales, ut testantur Card. Tuschus Pract.

Con-

Concl. t. 4. Concl. 485. n. 5. Menochius lib. 2. de arbitr. cent. 3. cas. 210. n. 26. Azorius, & alii apud Sanchez in Dec. tom. 1. lib. 2. cap. 23. n. 53. quoniam non modica industria, & cura intercessit in pascendis, & custodiendis ipsismet ovibus; ubi è contra fructus naturales dicuntur, in quibus industria hominis non est necessaria, ut loc. cit. docet Tuschus n. 12. Tertiam tamen mihi placet inire viam, hujusmodi lanam recensendo inter fructus mixtos cum Giribaldo de Restit. cap. 2. dub. 5. num. 45. ideoque dico, Sejum eneri domino restituere etiam hoc multum acquisitum, ex lana, deductis tamen expensis, ac æstimatione industriæ. Ratio est, quia etiam talis lana est fructus rei alienæ: quamvis enim partim procedat ab industria, & partim à naturâ; tamen quia natura principaliores quoad eam habuit partes in operando, censeatur fructificasse domino ovium; cui proinde sicuti deberetur lana, si apud ipsum cum ovibus adhuc staret; ita his cum lana apud Sejum amplius non extantibus, eidem domino deberetur illud multum ex lana acquisitum, deductione facta prædicta; ut sic nec mala fidei possessor ditescat ex re aliena, nec dominus fructum reportet ex aliena industria, & expensis; quemadmodum ibidem num. 49. docet laudatus Girib. cum Bonac. Lugo, & aliis.

CAS. III. Cajus bona fide emit à fure rem furivam ablatam, eamque postea alteri vendidit, qui pariter eam vendidit tertiæ personæ. Q. an sive Cajus, sive is, cui rem ipse vendidit, deinde agnoscentes, hujusmodi rem esse alienam, teneantur in conscientia servare indemnem hunc tertium emptorem rescindendo contractum.

Resp. quamvis probabile videatur neutrum in casu teneri rescindere contractum cum tertio emptore, ut hunc servet indemnem; eo quia Cajus cum eodem nullum inivit contractum, & alter videtur propriæ obligationi satisfacere, si eidem cedat actionem, quam ipse habet contra Cajum; tamen si tertius emptor instet contra secundum, & hic contra primum pro rescissione contractus, dico, secundum ad id teneri in conscientia, ut servet indemnem hunc tertium emptorem; primum vero, ut sic servet, non tertium, cum quo vere non contraxit, sed secundum. Ratio utriusque partis est, quia licet ambo in venditione processerint bona fide, tamen de utroque illorum verificatur, quod respective vendiderit rem vitiosam; ac proinde respectivo emptori teneatur pretium restituere, absque eo quod possit illum remittere ad alium cum quo non contraxit; ut cum Bonacina de Restit. quæst. 4. punct. 2. Soto, Lessio, & aliis, recte inquit de Ligorio de Restit. dub. 5. n. 61. Quod valet, etiamsi convenit non teneri de evictione, ut aperte constat ex l. *Emptorem §. qui autem ff. de Actione Empt.* Hinc sicuti si quis vendat alteri vitrum pro gemma, vel solvat monetam falsam pro legitima, vel permutet auricalcum pro vero auro, tenetur in conscientia rescindere contractum, semel ac dignoscitur error, ac alter instat pro sui indemnitate; ita semel ac dictis constat, eos vendidisse rem vitiosam, seu alienam, tenentur in conscientia respectivum contractum rescindere, ac pretium acceptum restituere.

MEN-

CAS. I. **Q**uis emit censum numerata pecunia, & cum aliis requisitis, excepto tamen, quod pecunia non fuit numerata coram Notario & testibus? **Q**uoniam hic contractus, ceteroquin factus seclusa omni fraude, & dolo, fieri potuerit iura conscientia, non in modum similibi
Resp. negative. Ratio est, quia **S. Pius V.** in sua constitutione *Cum onus*, edita super materiam censuum, expresse requirit inter alias condiciones necessarias ad valorem, ac licitatem census, ut pecunia numeretur coram Notario & testibus; cumque huiusmodi condiciones ab eo opponantur tamquam forma, adeo ut secus contractus sit irritus, usurarius, & foenerarius, tam in foro externo, quam interno, ideo huiusmodi defectus sufficit, ne hic contractus fieri potuerit iura conscientia. Neque dicas, si finem Pontificis in apponendis illis conditionibus, ac signanter praefata de numeratione pecuniae coram Notario, & testibus, fuisse ad avertendos ab hisce contractibus dolos, & fraudes, qui proinde seclusa omni fraude, & dolo, saltem pro foro interno liciti, ac validi sunt; & sic etiam praesens fieri potuit iura conscientia: Ne dicas, inquam, in primis enim minime constat, quod hic fuerit unicus finis intentus à Pontifice, nam fieri potest, quod Pontifex etiam intenderit aliquid aliud; ob quod valori, ac licitati contractus dictas apposuerit condiciones; unde ex quo cesset fraus, & dolus, non per hoc statim inferri potest, cessasse omnem finem earumdem, & signanter praedictae. Deinde etiam demus, hunc fuisse unicum finem Pontificis, cum Bulla fuerit iuste constituta ad evitandas fraudes; etiamsi in uno, vel altero casu cesset fraus, non per hoc cessat vigor legis generalis, quae respicit quod ut plurimum evenit, non autem quod evenit in uno tantum, vel altero casu; maxime cum, etiam quando non intervenit fraus, non sit semper remotum fraudis periculum; & sic ad hoc praecavendum dici possint appositae illae condiciones. Palaeus tr. 33. disp. 6. punct. 16. num. 8. de Lugo, & alii. Hinc cum in nostro casu adhuc valeat vigor earumdem, si in eodem servata non fuit conditio numerationis pecuniae coram Notario, & testibus, contractus censualis in casu fieri non potuit iura conscientia.

CAS. II. Vendidit Sejus rem Censui suppositam tribus emptoribus. **Q**uoniam Creditor Censui convenire valeat in solidum omnes tres emptores ad solvendum integrum Censum?
Respondeo cum dist. Vel Sejus prius denunciavit istam venditionem Creditori census, vel non. Si non, dico, Creditorem census utique posse convenire in solidum omnes tres emptores, immo & venditorem ipsum rei venditae, ac censui subjectae, ad solvendum integrum Censum. Ratio est, quia ex culpa debitoris, ac multiplicatis illis emptoribus, non debet fieri peior conditio Creditoris ipsiusmet census l. 2. §. ex his ff. de verb. oblig. & l. plane ff. familiae herciscundae. Navarrus in Comm. de Usur. num. 118. Fieret autem peior Creditoris conditio, si quod prius ab uno tantum exigere poterat, novis emptoribus per suummet debitorem, ipso inscio, multiplicatis, non posset in solidum exigere illud idem, aut ab eodem suomet debitore. Si vero Sejus prius denunciavit Creditori census talem ven-

ditionem, tunc dico, Creditorem Censui non posse convenire in solidum omnes tres emptores ad solvendum integrum Censum, sed tantum eos convenire pro rata, juxta partem Censui; eo quia pars rei in tali casu transit cum parte oneris; unde sicuti quilibet ex Emptoribus in particulari tenetur solvere ad ratam suae partis Censui; quoad eandem ratam potest Creditor eos solum convenire. Vide Azorium 3. part. Inst. Mor. lib. 10. cap. 21. v. quarto quaeritur, versus finem.

CAS. III. Sempronius falsis testibus accusatus de gravissimo crimine, tormentorum metu fateatur se commisisse crimen, quod non paravit. **Q**uoniam ab ipso fieri debeat retractatio?
Resp. cum dist. Vel imputatio falsi criminis quod metu tormentorum se commisisse fateatur, resultat in grave praedictum alterius, puta, in grave scandalum proximi, in notabile dedecus familiae, &c. vel non. Si non, dico, quod si rationabiliter metuat, se ad multum gravia tormenta raptum iri, prout ordinarie contingit, si faciat retractationem, non est in eo hoc debitum, ut ab ipso fiat retractatio, etiamsi mors inde ipsi sequi deberet. Et ratio est, quia in hoc casu sibi ipse proprie mortem non intendit, sed vitationem illorum valde gravium tormentorum, de quibus ob cruciatum diuturnum, ac valde dolorosum, merito dici potest, quod non est tanto dolore digna salus, & vita; ob quam rationem etiam à peccato excusantur qui resecationem alicujus membri, aut scissionem, vel aliam curationem valde dolorosam respuunt, ac proximam mortem amplectuntur. Neque per non retractationem, proprie cooperatur injustae sui damnationi; nam ex una parte, si malum sibi evenire permittit, id facit, ut mox dictum est, ex gravi ac rationabili motivo, ne longiori morti subsit; ex alia Judex ipsum condemnans procedit juxta allegata, & probata, sicque ex hujus parte nulla intervenit injustitia. Si postea imputatio falsi criminis resultat in grave praedictum alterius; tunc dico, quod à Sempronio fieri debeat retractatio, non obstante metu gravium tormentorum; eo quia licet ipse possit licite suae famae renuntiare, & ex rationabili motivo sui mortem permittere, non sic tamen, sua falsa confessione criminis, grave aliis praedictum inferre. Lessius de Just. & Jure lib. 2. cap. 11. dis. 7. Sporer in 8. praec. Dec. cap. 4. sect. 1. num. 190. alique non pauci. Dixi postea ab initio, si rationabiliter metuat, se ad multum gravia tormenta raptum iri; nam si tormenta, quibus se retractando subiceret, levia essent, tunc certum est, quod deberet se retractare, ad se liberandum à morte, aut alio gravi malo, nam tunc ad se retractandum ipsum adigeret obligatio vendi propriam vitam, ac se liberandi ab illo gravi malo, ut recte tradit Steph. à S. Greg. de Rest. in part. lib. 1. cap. 12. num. 19.

CAS. I. **Q**uodam reservato ipsi exposito in Confessione, ast quia hic jamdiu non amplius ad ipsum accessit: **Q**uoniam valeat uti facultate obtentam, absolvendo alium eodem reservato inquinatum?
Res-